Методичні рекомендації щодо організації навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами у дошкільних навчальних закладах (інклюзивних) у 2016-2017 навчальному році

На сучасному етапі розвитку суспільства в Україні освітні реформи набувають усе більше гуманістичної спрямованості. Особливе місце в модернізації системи освіти посідає навчання дітей з особливими освітніми потребами у дошкільних навчальних закладах, адже діти з особливостями психофізичного розвитку мають одержувати ранню корекційно-педагогічну допомогу і бути включені в єдиний освітній простір.

Інклюзивний дошкільний навчальний заклад — заклад освіти, що забезпечує інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує освітні програми, середовище, методи та форми навчання, використовує наявні ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг, формує позитивне ставлення до дітей з особливими освітніми проблемами, у тому числі і з інвалідністю.

Головна мета інклюзивного навчального закладу – дати всім учням можливість повноцінного соціального життя, активної участі в діяльності колективу, забезпечуючи взаємодію учасників групи, турботу одне про одного як членів співтовариства.

Завдання інклюзивної освіти полягає в організації навчально-виховного процесу, який би задовольняв освітні потреби всіх дітей, розробці системи надання спеціальних освітніх і фахових послуг для дітей з особливими освітніми потребами. Такі важливі складові інклюзивної форми навчання як командний підхід, задоволення індивідуальних потреб учнів, співпраця з батьками, посилення психолого–педагогічного супроводу, толерантне ставлення та створення безбар'єрного освітньо – розвивального середовища залишаються актуальними.

Пріоритетні змістові напрями освітнього процесу у дошкільних навчальних закладах на 2016-2017 навчальний рік визначаються з урахуванням потреб сьогодення у посиленні складових соціально-морального, емоційно-цілісного розвитку дітей, покращенні їхнього фізичного, психічного здоров`я.

Пріоритети, проголошені у минулому навчальному році, зберігають актуальність і нині з метою налагодження в дошкільних закладах послідовних систем роботи, спрямованих на їх реалізацію. Важливими пріоритетами інклюзивного освітнього процесу у новому навчальному році є:

- тісна співпраця з батьками та громадою для формування нової філософії суспільства – позитивного ставлення до дітей з особливими освітніми проблемами, у тому числі і з інвалідністю;
- забезпечення дітям з порушеннями психофізичного розвитку освіти відповідного рівня у середовищі здорових однолітків;
- забезпечення педагогічними кадрами, які володіють методиками роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (учителі–дефектологи, асистенти вихователя тощо);
- створення безбар'єрного освітньо – розвивального середовища;
- впровадження особистісно-орієнтованої моделі навчання (у тому числі через посилення психолого-педагогічного супроводу) тощо.

Нагадуємо особливості впровадження особистісно-орієнтованої моделі навчання:

- вчителі визнають, що кожна дитина розвивається у власному темпі і має індивідуальні особливості;
- вчителі використовують методики, направлені на позитивне виховання, акцентуючи увагу на розвиток сильних сторін дитини, сприйняття нею образу «Я»;
- навчання – це постійний процес;
- учням пропонуються конкретні навчальні завдання з відомим багажем досвіду;
- учні активно залучаються до розв'язання проблем і планування, розвитку критичного мислення;
- наголос робиться на розумінні основних понять;
- вчителі створюють навчальні ситуації, орієнтовані на прямий досвід, суспільні взаємодії та дослідження, вміння робити вибір і брати відповідальність на себе;
- вчителі сприймають запитання дітей і скеровують їхнє мислення за допомогою запитань, що потребують розгорнутої відповіді;
- учні працюють парами і малими групами;
- батьки розглядаються як перші вчителі та партнери;
- спілкування з сім'ями починається на початку навчального року і продовжують до закінчення закладу.

Нормативно-правова база впровадження інклюзивної освіти на 2016-2017 навчальний рік у дошкільних навчальних закладах

Організація освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах здійснюється відповідно до Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базового компонента дошкільної освіти (2012 р.), Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Положення про дошкільний навчальний заклад (затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 № 305), нового Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів (затверджений наказом Міністерства охорони здоров`я України від 24.03.2016 № 234).

Крім того нормативно-правовими документами, що забезпечують впровадження інклюзивного навчання у дошкільних навчальних закладах є:

лист МОН України від 16.06.2016 № 1/9-315 «Щодо організації освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах у 2016/2017 навчальному році».

лист МОН України від 02.04.2015 р. № 1/9-169 «Про порядок комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах».

спільний наказ МОН, МОЗ України від 06.02.2015 р. № 104/52 «Про затвердження Порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах».

наказ МОН № 446 від 20.04.15 року «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності».

наказ МОН №544 від 20.05 2016 року «Про зміни до Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів .

Запровадження інклюзивного навчання дітей з особливими потребами у навчальних закладах передбачає створення відповідних умов: доступність будівель і приміщень, використання адекватних форм і методів навчально-виховної роботи, психолого-педагогічний супровід, співпраця з батьками (особами, які їх замінюють).

Відповідні методичні листи розміщені на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки України в рубриці «Освіта дітей з особливими потребами» та на сайті Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічно освіти ім. М.В.Остроградського в розділі «Інклюзивна освіта» (режим доступу:

http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/693/normativno_pravova_baza11/
http://poippo.pl.ua/inkl-osv/normatyvno-pravova-baza

Використання навчальних програм у 2016 -2017 навчальному році

Зміст освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі реалізується відповідно до вимог чинних програм розвитку, виховання і навчання дітей, у тому числі з особливими освітніми потребами. Чинними для використання у 2016/2017 навчальному році в дошкільних навчальних закладах різних типів і форм власності є комплексні і парціальні програми, програми для роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби рекомендовані (схвалені) Міністерством освіти і науки України.

Інформація про навчальну літературу, рекомендовану Міністерством освіти і науки України для використання в освітньому процесі дошкільних навчальних закладів, подається у Переліку, який щорічно оновлюється та розміщується на офіційному сайті Міністерства (www.mon.gov.ua).

За педагогічними колективами дошкільних навчальних закладів зберігається право вибору освітніх програм: комплексної як основної та додаткових парціальних для поглибленої освітньої роботи за певними профілями. При цьому в одному дошкільному закладі можуть одночасно функціонувати кілька комплексних та парціальних програм з певних напрямів освітньої роботи. Вибір програм на навчальний рік обговорюється і затверджується педагогічною радою закладу.

Особливістю навчально-виховного процесу дітей з особливими освітніми потребами є його корекційна спрямованість. При зарахуванні дитини з особливими потребами до дошкільного навчального закладу, складається індивідуальна програма розвитку дитини. На основі висновку і рекомендацій ПМПК її розробляє група фахівців дошкільного навчального закладу (вихователь-методист, вихователі, асистент вихователя, практичний психолог, вчитель-дефектолог, медична медсестра та ін.) з обов'язковим залученням батьків. Склад групи фахівців індивідуального супроводу дитини визначається керівником закладу і затверджується відповідним наказом. Ефективність навчально-виховної роботи досягається на основі надання таким дітям якісної корекційної допомоги у взаємодії вихователів, асистентів вихователів (в інклюзивних групах), корекційних педагогів і батьків

Індивідуальна програма складається на основі програм затверджених Міністерством освіти і науки України для ДНЗ, з адаптацією до потреб дитини (затверджується керівником на три місяця, переглядається щомісячно).

До планування роботи з дитиною із особливими освітніми потребами можуть залучатися фахівці ПМПК, навчально-реабілітаційних центрів, інших навчальних закладів.

Корекційно-розвивальні заняття проводяться в окремому приміщенні, простір якого слід розподілити з урахуванням потреб учнів. Зокрема, у приміщенні потрібно створити функціональні зони: навчальну, ігрову, зону релаксації, сенсорну тощо.

Для забезпечення особистісно-орієнтованого підходу та організації корекційної роботи в інклюзивній групі, штатним розписом ДНЗ передбачається одна ставка асистента вихователя на одну інклюзивну групу, крім того за письмовою заявою

батьків або осіб, що їх заміняють, адміністрація ДНЗ може надати дозвіл бути асистентом дитини з особливими потребами на громадських (волонтерських) засадах або за рахунок коштів громадських організацій та інших джерел не заборонених законодавством. Медична книжка для асистента дитини - обов'язкова і зберігається у медичному кабінеті. Діти з тяжкими порушеннями опорно рухового апарату зараховуються до інклюзивних груп при забезпеченні постійного особистого супроводу асистентом дитини.

Наповнюваність інклюзивних груп в дошкільному навчальному закладі становить до 15 осіб, з них 1-3 дитини з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю.

Діти з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, можуть перебувати в інклюзивній групі дошкільного навчального закладу до 7-ми (8-ми) років відповідно до висновку психолого-медико-педагогічної консультації.

При проявах неконтрольованої поведінки дитини в інклюзивній групі, що може загрожувати життю і здоров'ю її або членів дитячого колективу, питання виноситься на розгляд педагогічної ради з обов'язковою присутністю батьків дитини. За рішенням педради така дитина може бути направлена для додаткового обстеження психолого-медико-педагогічною консультацією для вирішення подальшого порядку здобуття дошкільної освіти.

Батьки та особи, які їх заміняють, зобов'язані постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей. Батьки є учасниками навчально-виховного процесу, мають сприяти здобуттю дітьми освіти у навчальних закладах або забезпечувати повноцінну домашню освіту відповідно до вимог щодо її змісту, рівня та обсягу.

На сучасному етапі становлення інклюзивної освіти важливо спиратися на досвід спеціальних дошкільних закладів, оскільки тут працюють фахівці, створено спеціальні умови та методики, орієнтовані на врахування індивідуальних особливостей дітей. Ці заклади треба розглядати як ресурс для тих, хто хоче включитися в інклюзію.

Перелік документів при влаштуванні дитини з особливими потребами у дошкільний навчальний заклад (інклюзивне навчання)

До заяви батьків або осіб, які їх заміняють, додаються:

- медична довідка з висновком лікаря, що дитина може відвідувати ДНЗ;
- довідка дільничного лікаря про епідеміологічне оточення;
- свідоцтво про народження;
- висновок ПМПК або заключення лікувально-контрольної комісії територіального лікувально-профілактичного закладу чи тубдиспансеру;
- якщо дитина-інвалід відповідні підтверджуючі документи або копії посвідчення особи, яка одержує державну соціальну допомогу, відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам»;
- копія індивідуальної програми реабілітації дитини-інваліда;
- направлення місцевого органу управління освітою..

Методист відділу дошкільної, початкової
та спеціальної освіти ПОІППО С.В.Горбаньова